

Силабус дисципліни

Диференційна психологія

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність – 053 Психологія
Освітньо-професійна програма «Психологія»

Рік навчання: 3, Семестр: 5
Кількість кредитів: 5
Мова викладання: українська

Керівник

ПІП

викладач **Лазарук Андрій Франкович**

Контактна інформація

lazaruk@ukr.net

+380986699947

Опис дисципліни

Дисципліна «Диференційна психологія» спрямована на засвоєння студентами сучасних теоретичних та практичних знань з проблеми індивідуальних, типологічних та групових відмінностей, виявленні основних чинників та закономірностей їх прояву; вивчення індивідуальності як інтегральної характеристики людини у взаємозв'язку і доповненні її тілесних, індивідуальних, особистісних та екзистенційних рис та якостей; оволодіння діагностичними методами для вивчення індивідуальних, типологічних та групових відмінностей між людьми; формування умінь застосовувати набуті знання у практичній професійній діяльності.

Структура дисципліни

№ п/п	Тема	Результати навчання	Завдання
1	Тема 1. Диференційна психологія як галузь психологічної науки	Знати визначення диференційної психології в системі наук про людину; основні поняття і категорії диференційної психології: індивідуальність, індивідуальні відмінності, типологічні відмінності, групові відмінності; предмет і завдання диференційної психології; історичні аспекти розвитку диференційної психології; поняття норми в диференційній психології; методи диференційної психології.	Поточне опитування. реферати, тестування
2	Тема 2. Індивідуальність як інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини	Знати філогенетичні та онтогенетичні аспекти становлення індивідуальності; людина як представник біологічного виду <i>homo sapiens</i> ; чинники розвитку індивідуальності в різні історичні періоди; межі розвитку індивідуальності в соціумі. структурні компоненти та рівні розвитку індивідуальності; основні підходи до дослідження індивідуальності людини.	Проблемні завдання, кейси, мислесхеми
3	Тема 3. Ієрархічна модель індивідуальності людини	Опанувати здатністю аргументовано розрізняти етапи розвитку індивідуальності людини в онтогенезі, розуміти витоки індивідуальності людини, розуміти біопсихічні та соціокультурні чинники розвитку індивідуальності людини, аналізувати індивідуальну та вікову специфіка життєвого циклу людини, обґрунтовувати основні	Проблемні завдання, кейси, мислесхеми, командні проекти

		чинники виникнення індивідуальної своєрідності людини (тілесні, індивідні, особистісні, екзистенційні).	
4	Тема 4. Цілісний підхід до індивідуальності людини	Володіти поняттям про індивідуальність людини як теоретичний конструкт, знати формулу індивідуальності людини, усвідомлювати цілісність індивідуальності як саморозвиткової системи, характеризувати рівні розвитку індивідуальності, розуміти співвідношення індивідуальності та індивідуальних відмінностей; аналізувати внутрішній світ людини та його координати; осмислювати біологічні, психофізичні, особистісні та екзистенційні феномени у структурі індивідуальності людини.	Поточне опитування, тестування, презентація результатів виконаних завдань
5	Тема 5. Тілесні особливості індивідуальності людини	Знати вплив анатомо-морфологічних, нейрофізіологічних, біохімічних та фізіологічних процесів організму на індивідуальність людини, характеризувати тілесні особливості індивідуальності людини (тип тілобудови, фізичний розвиток, фізичний стан, вік, стать), аналізувати вплив порушень життєдіяльності організму на індивідуальність людини.	Поточне опитування, тестування, проблемні завдання, командні проекти
6	Тема 6. Диференційно-психологічна характеристика статевих відмінностей людини	Знати роль та значення статі у структурі індивідуальності людини, етологічні теорії розвитку статевої ідентичності людини, еволюційну теорію статі В. Геодакяна, нейроандрогенетичну теорію Л. Елліса, розуміти відмінності в психологічних якостях представників різних статей, характеризувати методи дослідження статевих відмінностей.	Поточне опитування, тестування, проблемні завдання, командні проекти
7	Тема 7. Диференційно-психологічна характеристика темпераменту людини.	Знати сутність та фізіологічні основи темпераменту, історію розвитку вчень про темперамент (Гіппократ, Гален, А. Галлер, І. Кант, В. Вундт, П. Лесгафт, І. Павлов, Е. Кречмер, В. Шелдон, К. Конрад, Г. Хейманс та Е. Вірсмі, К.Г. Юнг, Г. Айзенк, С. Берт. Дж. Гілфорд, К. Лоуелл, Л. Терстоун, А. Басс і Р. Пломін, А. Томас і С. Чесс, К. Леонгард), розуміти основні підходи до класифікації типів темпераменту (за типами вищої нервової діяльності, за властивостями нервової системи, за темпераментними властивостями, за мовною поведінкою людини, знати структуру темпераменту В. Русалова, розуміти темперамент в теорії часу Б. Цуканова, аналізувати диференційні відмінності типів темпераменту, їх позитивні і негативні сторони, діагностувати індивідуально-типологічні властивості темпераменту людини.	Поточне опитування, тестування, проблемні завдання, командні проекти
8	Тема 8. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів людини	Знати індивідуальні особливості пізнавальних (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява, мовлення), емоційних (почуття, емоції) і вольових процесів (воля), аналізувати когнітивні стилі в пізнавальній діяльності людини, діагностувати індивідуальні відмінності психічних процесів людини.	Залікове модульне тестування та опитування
9	Тема 9. Диференційно-психологічна характеристика інтелекту людини	Знати сутність та основні концепції інтелекту людини, розуміти своєрідність інтелекту людини, усвідомлювати джерела варіативності інтелекту, аналізувати структурні компоненти інтелекту, обґрунтовувати види інтелекту, розуміти специфічні особливості інтелекту, знати індивідуальні стилі	Поточне опитування, тестування, проблемні завдання, кейси

		мислення, характеризувати проблему дослідження індивідуальних відмінностей інтелекту в диференційній психології.	
10	Тема 10. Диференційно-психологічна характеристика здібностей і обдарованості людини	Володіти інформацією про здібності в структурі індивідуальності людини, знати основні теорії здібностей, вплив властивостей нервової системи на здібності людини, структуру та види здібностей, інтелектуальні і творчі здібності, розуміти відмінності між обдарованістю, талантом і геніальністю, вміти проводити індивідуально-психологічний аналіз здібностей, діагностувати здібності, знати шляхи розвитку здібностей і обдарованості людини.	Поточне опитування. проблемні завдання, кейси
11	Тема 11. Диференційно-психологічна характеристика особистості і характеру людини	Знати та інтерпретувати типологічний підхід у психології характеру: типологічні моделі характеру О. Лазурського, Е. Фромма, Е. Шостром, К. Леонгарда, О. Лічко, П. Ганнушкіна; характеризувати типологічну модель у психології особистості: концепцію особистісних рис (Г. Олпорт, Г. Айзенк); теорії особистісних факторів (Р. Кеттелл, Модель Великої П'ятірки); типології особистості Дж. Голланда, Е. Шпрангера, Н. Мак-Вільямс, К. Абульханової-Славської, Е. Шострома, І. Майєрс – К. Бріггс, типологію особистості у соціоніці; вміти діагностувати особистісні відмінності людини.	Реферати, тестування, проблемні завдання, командні проекти
12	Тема 12. Диференційно-психологічна характеристика діяльності людини.	Рефлексивно опрацювати базові форми діяльності (ігрову, навчальну, професійну); розуміти відмінності навчальної, ігрової та професійної діяльності; знати структуру навчальної, ігрової та професійної діяльності; характеризувати різні види провідної діяльності в онтогенезі; типологічні особливості суб'єктів різних видів діяльності; розуміти особливості ігрової та навчальної діяльності дошкільників, підлітків, старшокласників, студентів, дорослих; аналізувати професійну діяльність психолога та її індивідуально-психологічні відмінності.	Поточне опитування. проблемні завдання, кейси, презентація результатів виконаних завдань
13	Тема 13. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей людини.	Знати і розуміти соціоекономічний статус індивідуальності, критерії відмінностей між соціальними групами, гендерні та культуральні відмінності, теорію поколінь (традиціоналісти, бебі-бумери, покоління X, Y і Z.), соціокультурне і сімейне середовище як джерела індивідуальних відмінностей, прагнення до досягнень у контексті соціальної стратифікації; характеризувати расові, етнічні, національні та групові відмінності; відрізнити культурно вільні тести, усвідомлювати соціокультурні координати розвитку індивідуальності.	Поточне опитування. проблемні завдання, кейси, мислесхеми, командні проекти
14	Тема 14. Психодуховна детермінація індивідуальних відмінностей людини.	Знати поняття психодуховної детермінації індивідуальних відмінностей людини, усвідомлювати сенс життя та цінності як психодуховні (екзистенційні) феномени, їх роль у структурі індивідуальності людини (сенс життя, цінності, мораль, совість, любов, віра, надія, відповідальність, самореалізація, самоактуалізація); розуміти вплив релігії на становлення індивідуальності людини, усвідомлювати ціннісний вимір життєвого шляху та професійної діяльності людини, знати стратегії життєвого успіху людини,	Залікове модульне тестування та опитування

		обґрунтовувати цінність творчості (творення) як провідної діяльності у дорослому віці, розуміти шляхи пізнання та розуміння психодуховної сфери індивідуальності людини.	
--	--	--	--

Літературні джерела

1. Агеева В.П. Інша оптика: ґендерні виклики сучасності. Київ : Smoloskyp, 2019. 250 с.
2. Академік Роменець : творчість і праці: зб. ст. / упоряд. П.А. М'ясоїд ; відпов. ред. Л.О. Шатирко. Київ : Либідь, 2016. 272 с.
3. Балл Г.О. Раціогуманістична орієнтація в методології людинознавства. Київ : СКД, 2017. 204 с.
4. Герц А. А. Права людини, сексуальна орієнтація та ґендерна рівність : навчальний посібник. Київ, 2018. 326 с
5. Диференційна психологія : підручник / за ред. С.Д. Максименка. Київ : Людмила, 2023. 572 с.
6. Заграй Л. Д. Теорії ґендеру: ґендерні дослідження у психології: навчальний посібник. Івано-Франківськ : Петраш К.Т., 2019. 264 с.
7. Зінюк О.Л. Програми ґендерних студій в українських університетах. Івано-Франківськ, 2019. 788 с.
8. Карпенко З. Аксіологічна психологія особистості : монографія. Івано-Франківськ, 2018. 720 с.
9. Кейн С. Сила інтровертів. Тихі люди у світі, що не може мовчати. Київ : Наш формат, 2018. 368 с.
10. Лазуренко О.О. Психологія емоцій: підручник. Київ : Книга Плюс, 2018. 264 с.
11. Лебон Г. Психологія людських спільнот: Психологія народів. Психологія мас (Психологія натовпу). Київ : Андронум, 2021, 438 с.
12. Мазяр О.В. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2017. 284 с.
13. Мельник В. У полоні інтерпретацій : політична антропологія між Сходом і Заходом. Вінниця : Нова Книга, 2021.
14. Палій А. А. Диференціальна психологія. Київ, 2010. 954 с.
15. Папуча М. В., Шилова Г. П. Індивідуальність як проблема загальної психології : навчальний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 99 с.
16. Псядло Е. Темперамент і характер в історії медицини та психології : навчальний посібник. Київ : Фенікс, 2023. 384
17. Спенсер В. Подорож людини: генетична одиссея. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 224 с
18. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
19. Туриніна О. Л., Варлакова Є. О. Диференціальна психологія. Київ : Персонал, 2012. 136 с.
20. Фрейд З. Психологія спільнот і аналіз людського Я. Київ: Андронум, 2021. 90 с.
21. Фурман А.В. Архітектура теорії діяльності: рефлексивно-вчинковий сценарій мета-методологування. *Психологія і суспільство*. 2022. № 1. С. 7-94.
22. Фурман А.В. Методолог – професія майбутнього. *Психологія і суспільство*. 2016. №1. С. 16-42.
23. Фурман А.В., Фурман О.Є. Методологічне обґрунтування психології як сфери мислєдїяльності. *Психологія і суспільство*. 2021. № 2. С. 9-45.
24. Цуканов Б. Й. Еволюційне відлуння індивідуальних відмінностей. *Психологія і суспільство*. 2002. №2. С. 126-148.
25. Щєдровицький Г.П. Засадничі уявлення та категорійні засоби теорії діяльності. *Психологія і суспільство*. 2022. № 1. С. 95-126.
26. Graff A., Kuper R., Walters S. D. Introduction: Gender and the Rise of the Global Right. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. 2019. №44(3). P. 541-560.
27. Kim Werner, Ding Ye. Events – Future, Trends, Perspectives: An International Approach Stuttgart: UTB, 2020. 366 p.
28. Lamiell J. T. Psychology's Misuse of Statistics and Persistent Dismissal of its Critics. London: Spring. 179 p.
29. Philip J. Corr, Gerald Matthews. The Cambridge Handbook of Personality Psychology. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 566 p.
30. Sommer P. Differential Psychology: Understand the different personalities and read people with personality research. Berlin: XinXii, 2022. 103 p
31. Weiss R. L. American Psychological Association. Publication Manual of the American Psychological Association. Washington: American Psychological Association; Seventh Edition, 2019, 428 p.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання модулів відбувається із

дозволу деканату за наявності поважних причин.

- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, програма Kahoot).
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за дисципліну розраховується наступним чином:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10%	10%	10%	10%	5%	15%	40%
Поточне опитування	Модульний контроль 1	Поточне опитування	Модульний контроль 2	Тренінги	Самостійна робота	Екзамен
1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (8 занять, 8 тем – 6 оцінок).		1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (7 занять, 7 тем – 5 оцінок).		Оцінювання розробленого і проведеного тренінгу.	Оцінювання завдання «Профіль власної індивідуальності»	Усно. 2 теоретичні питання по 30 балів. 1 практична ситуація – 40 балів.
2. Модульний контроль 1 проводиться на 8 практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль 1 виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 15 тестових завдань, кожне з яких має 4 бали, і одне теоретичне питання, яке має 40 балів.		2. Модульний контроль 2 проводиться на 15 практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль 2 виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 15 тестових завдань, кожне з яких має 4 бали і одне теоретичне питання, яке має 40 балів.				

Шкала оцінювання студентів:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)